

The author attempts to examine peculiarities of auditorium lecture as an example of journalistic style.

The lecture, which was called «auditorium», should be considered as the lecture, which was given to the large attendance in the assembly hall. Its audience can be students, post-graduates, in other words those who get the profession, step into the life and require instructions, advices, and explanations of common to all mankind issues in terms of ethics and global issues in terms of political realities, state attitude to the determination of priorities in the country development.

The source basis was the general university lecture on a topic «How to Satisfy the Mental Thirst, or The Searching of Getting of The Lost Motherland» by Mykola Zhulynskiy, which was proclaimed on September 1, 2000 in National University of «Kyiv-Mohyla Academy».

Tasks of the article: to represent the auditorium lecture as a separate particular genre of journalistic style; to characterize the features of auditorium lecture according to its meanings and also the language norms; to emphasize the author's viewpoints, which are not only with highest priority, but also have to become important for the aimed audience.

Conclusions

The examined lecture by Mykola Zhulynskiy can be defined as public speech, which synthesizes functions, language features and means of artistic and scientific styles and all this corresponds to the criteria of journalism.

Key words: act lecture, journalistic style.

Олександра ЗОРІНА,

УДК 070. 442. 432:82 – 92 (477)

к. філос. н., доц.,

Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка,

вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, 04119, Україна, e-mail: journ@univ.kiev.ua

Художньо-публіцистичний нарис у творчих бакалаврських роботах студентів

Стаття присвячена проблемам розвитку сучасного художньо-публіцистичного жанру – нарису. Аналізуються здобутки і помилки, яких припускаються студенти-журналісти старших курсів під час написання нарисів.

Ключові слова: *нарис, журналістика, мораль, читач, суспільство, світлина.*

Актуальність теми зумовлена проблемами творчої реалізації студентів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які на старших курсах мають написати та захистити творчу роботу, основою якої є художньо-публіцистичний нарис.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблема надзвичайно актуальна і багатопланова. До її осмислення з точки зору журналістики, моралі, літературознавства долучилися такі вчені, як М. Воронова [1], В. Здоровега [4], А. Москаленко [6], М. Подолян [9], Д. Прилюк [10] та інші дослідники.

Основним методом дослідження виступає порівняльний. За його допомогою здійснено аналіз друкованих текстів художньої публіцистики, даються прогнози щодо їх можливої оптимізації та удосконалення.

Метою цієї статті є висвітлення, виокремлення й аналіз типових помилок, допущених студентами-старшокурсниками при написанні бакалаврських робіт, а також пропозиції щодо удосконалення цього процесу в майбутньому. Практичні рекомендації щодо розміщення найкращих художньо-публіцистичних нарисів на шпальтах вітчизняних газет та журналів, інтернет-видань.

Авторка наукової статті, маючи на меті дослідити саме характерні позитивні і негативні моменти творчої реалізації студентів Інституту журналістики під час виконання ними першого в житті великого творчого завдання, свідомо не розглядає сучасні теорії розвитку жанрів і художньо-публіцистичної групи жанрів зокрема.

Підкреслимо, що у зв'язку з певними (*досить несподіваними, а тому неприємними* – О. З.) зрушеннями в суспільній свідомості і моралі, традиційна, канонічна група художньо-публіцистичних жанрів де-факто занепадає, рідшаючи і слабнучи мов знамениті столичні каштани, під кроною яких в парку імені Тараса Шевченка в минулому проходили зустрічі з патріархами літератури, науки, мистецтва, які ставали героями художньо-публіцистичних нарисів щотижневиків «Україна», «Літературна Україна», газет «Вечірній Київ», «Прапор комунізму», «Молода гвардія», «Молодь України» тощо.

Розвиток капіталістичних відносин, вульгарний тягар масової культури, комерціалізація залишків культурної спадщини призвела до того, що студентів Інституту журналістики практично неможливо вчити на сучасних зразках художньо-публіцистичних нарисів. Серед друкованих видань можна хіба що виділити «Літературну Україну», «Українську літературну газету», деякі літературні журнали, в яких ще з певною періодичністю з'являються художньо-публіцистичні нариси. Причому якщо в друкованих виданнях йдеться здебільшого про літераторів чи митців, то інтернет-видання часом розміщують нариси про колишніх дисидентів, іноді – пересічних киян, які пережили буремні військові роки, сталінські репресії і тепер можуть поділитися спогадами.

Проте дається взнаки відсутність соціального замовлення, неготовність широкого читацького загалу сприймати художньо-публіцистич-

ний нарис як жанр у принципі, часто – банальна втома від процесу читання взагалі. Під видом нарису сучасні друкovanі та інтернет-видання розміщують панегірики власному інвестору, друзям інвестора, членам його родини. Частина урядових видань ставить на першу шпальту помпезну свідливу народного обранця і, навіть не переймаючись літературним редагуванням, на кількох сторінках поспіль великим кеглем розвертує факти його біографії. Все це видається за «нарис», і буває дуже важко переконати студента, що на подібних «взірцях» вчитися не слід.

Художньо-публіцистичний нарис у сучасній інтерпретації студентів Інституту журналістики є досить цікавим соціальним феноменом, сутність і парадокс якого полягають в тому, що нове покоління, яке виросло і виховувалося в певних соціально-економічних умовах, проводячи інтерв'ю, намагається усвідомити інформацію, яку йому передають представники вже зовсім іншої генерації. Повсякчас виникають певні проблеми, що їх образно можна охарактеризувати як «складнощі перекладу».

«Ви не змогли опублікуватися в державному видавництві. Чому одразу не пішли в приватне?», «Якщо вас не розуміли в СРСР, чому ви одразу не емігрували, обравши собі іншу країну?», «Чому ви писали вірші, ви ж були комуністом?» – подібні питання як наочний взірець непорозуміння часто цитувалися на спеціальних нарадах викладачів, відповідальних за написання творчих робіт студентами Інституту журналістики.

Однак слід зазначити, що покоління, яке з дитинства навчилося «перемикає канали», освоїло інші світи в перипетіях комп'ютерних ігор, досить швидко знайшло мову з героями своїх творів. Зрештою, з'ясувалося, що складнощі в процесах спілкування, непорозуміння щодо тлумачення журналістом і респондентом одного і того самого факту були швидко залагоджені.

Відкритим залишилося питання власне творчої інтерпретації студентами-журналістами висловлювань чи коментарів щодо вчинків своїх героїв. Річ у тому, що через брак життєвого досвіду, відверто погане знання класичної літератури і літератури взагалі журналісти-початківці практично не зуміли провести відповідні асоціації, сформулювати власні порівняння, не кажучи про елегантні або повчальні висновки, що їх годилося б дати на завершення літературно-художнього нарису.

Принагідно зазначимо, що саме певна мінорність закінчення була характерною особливістю літературно-художніх нарисів у літературно-критичних журналах наприкінці 90-х рр. ХХ ст. В імперській провінції, якою була, по суті, Українська РСР, ще не усвідомили значення тривожних сигналів із Москви, проте в повітрі вже зростала тривога; майже чуттєво відчуття того факту, що зміни будуть, але чи будуть ці зміни на краще.

Власне, подібним публіцистичним відступом авторка наукової розвідки зробила спробу порівняти стиль написання нарису різними генераціями журналістів. Якщо три-чотири десятиліття тому нариси були написані з дотриманням ustalених канонів жанру і нагадували штучно стилізоване оповідання зі значною часткою авторського вимислу, з елементами елегії, тонкої лірики, щирого захоплення автором вчинками власного героя, то нариси, що їх подають до захисту студенти Інституту журналістики, стали прагматичнішими, лапідарнішими.

Проводячи паралелі з літературною творчістю, варто процитувати англійського письменника і блискучого стиліста С. Моема. На нашу думку, все, що він написав про досвід американських журналістів і літераторів початку минулого століття, можна віднести до сучасної української публіцистики. «Напрацьовуючи власний стиль, американці, можливо і несвідомо, здебільшого рівнялися на живу мову, що звучала кругом них; і в кращих своїх взірцях цей стиль відмічено прямою, життєвою енергією і силою, у порівнянні з яким наш англійський, більш культурний стиль здається витонченим, штучним. Американським письменникам, серед яких більшість були в той чи інший момент репортерами, пішло на користь, що у своїй газетній практиці вони користувалися більш лаконічними, більш виразними висловлюваннями, ніж це прийнято у нас» [5].

Студенти-журналісти, які встигли побувати на практиці у вітчизняних друкованих виданнях в епоху дикого капіталізму в Україні, панування фінансової олігархії, знецінення моральних пріоритетів в умовах напівкримінального оточення, пишуть приблизно так само, як їх колеги з пресових видань Херста початку минулого століття. Три «С» панують на шпальтах щоденних вітчизняних видань, щомиті заявляють про себе з екранів моніторів, не залишаючи можливості подумати про етичні імперативи. Власне, студенти-журналісти третього тисячоліття керуються іншими інтересами, серед яких духовність не є пріоритетом.

Процес навчання манері й стилістиці написання літературно-художнього нарису ускладнює ще один важливий чинник. Сучасне студентство практично повністю розучилося працювати із спеціальною літературою, надаючи перевагу Інтернету. Тим часом слід зауважити, що далеко не всі навчальні, довідкові, наукові видання ХХ ст., що їх можна рекомендувати студентам, є в мережі Інтернет. Доводиться рекомендувати довідкову літературу, певний ерзац інформації [2; 3; 7; 8; 10]. Зрозуміло, що еклектика стилів, жанрів, різних наукових шкіл часто шкодить правильному розумінню теорії і практики жанру. Не слід також сподіватися, що кілька навчання обраних студентами в Інтернеті довідкових видань дають можливість ґрунтового аналізу, а,

головне, порівняння підходу до вирішення проблеми різними вченими і практиками.

Відомий в естетичній науці феномен, який можна визначити як «творчий інстинкт молодості», підсвідомо спонукає студентів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка писати творчі роботи так, щоб згодом цей досвід знадобився при конструюванні сценаріїв телешоу, телевізійних «бульбашкових опер», в останню чергу – перших книжок. Спрацьовує ефект художньо-публіцистичної групи жанрів, коли студента-старшокурсника готували до роботи в редакціях культурологічних програм, відділах критики газет і журналів. Інша справа, що більшість подібних підрозділів давно стали артефактами, відійшли в небуття. Проте система підготовки студентів залишилася канонічною, з цим слід рахуватися.

У межах цієї підготовки і виходячи із досвіду керівництва творчими дипломними роботами, наголосимо на дуже важливому аспекті, що не в повній мірі опрацьований у спеціальній літературі. Він має характер психологічно-естетичного сприйняття автором свого героя і залежить від багатьох факторів.

Із спогадів відомих літераторів, журналістів, власне викладацького досвіду, нам відомо, що кожна конкретна особистість є багатомірною, багатопланою, дихотомія добра та зла дуже розмита, мінлива і практично не піддається аналізу. Гарний сім'янин може бути диктатором у колективі, ліричний поет може бути розпусником, а композитор – отруїти товариша. Про конкуренцію, підозри й заздрощі в наукових колах годі й згадувати. Студенти-старшокурсники через брак життєвого досвіду, а ще більше через вплив масової культури з її спрощеним поданням характерів персонажів, про це просто не здогадуються.

Навіть спроби «повернути їх на шлях істинний», запропонувавши прочитати «Червоне і чорне» Стендаля, порівнявши з будь-яким романом Бальзака ні до чого не привели. По-перше, більшість студентів романів просто не читає, посилаючись на зайнятість на роботі. По-друге, прочитавши твори уславлених прозаїків, вони так і не можуть відповісти на головне запитання: «У чому різниця змалювання героїв Стендалем і Бальзаком?» Доводиться обережно підводити їх до думки, що Стендаль виписує Жюльєна Сореля як героя багатомірного, із складним характером, таким, що завжди сумнівається в ухваленому рішенні. Бальзак же, навпаки, надихаючи героїв своїм власним безмірним життєлюбством, обмежує їх, як правило, однією пристрастю: гнівом, хтивістю, ревнощами, заздрістю, рідше – доброчинністю і мудрістю.

Більшість студентів, які пишуть творчі дипломні роботи, несвідомо наслідують прийоми французького письменника О. Бальзака. Герої їх-

ніх нарисів (професура Київського національного університету імені Тараса Шевченка) добрі, мудрі, веселі й талановиті особистості.

Практика написання творчих кваліфікаційних робіт у жанрі нарису існує давно, але саме залучення всіх студентів до написання подібного роду робіт – прерогатива недавнього часу. Тим більше, що лише кілька років тому було настійливо рекомендовано обирати героями нарисів професуру або відомих випускників, які навчались у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка. А це – велика честь і відповідальність, у тому числі й викладачів-науковців, які мають проаналізувати написані твори, підказавши оптимальні рішення.

1. *Воронова М.* Сучасна портретистика. Проблема жанру [Електронний ресурс] / М. Воронова // Електронна бібліотека Інституту журналістики. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1308>. – 2008.

2. *Жанры публицистического общения // Учимся общению //* <http://langrus.ru/content/view/82/>. – 2007.

3. *Журбина Е.* Теория и практика художественно-публицистических жанров. – Москва : Мысль, 1969. – 399 с.

4. *Здоровега В. Й.* Теорія і методика журналістської творчості: підручн. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів : ПАІС, 2004. – 268 с.

5. *Моэм С.* Подводня итоги: [роман] / Сомерсет Моэм; пер. с англ. М. Лорис. – М. : АСТ, 2008. – 317 с.

6. *Москаленко А.* Теорія журналістики: навч. посіб. – К. : Експрес-об'ява, 2002. – 333 с.

7. *Очерк: особенности публицистических жанров // Культура письменной речью //* <http://www.grammar.ru/RUS/?id=8.13>. – 2007.

8. *Очерк // ФЖ ТГУ //* http://www.newsman.tsu.ru/library/main/tertechnii/chapter4/5_1.html. – 2008.

9. *Подольн М.* Публіцистика як система жанрів // Бібліотечка Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка: «Слово-зброя № 4». – К., 1998. – 41 с.

10. *Портретный очерк // Учебник по журналистике: заметки и статьи //* <http://schools.techno.ru/ostrov/learn/jur/index.htm#portret>. – 2007.

11. *Прилюк Д.* Теорія і практика журналістської творчості: проблеми майстерності. – К. : Вища шк., 1983. – 280 с.

Художественно-публицистический очерк у творческих бакалаврских работах студентов

Александра Зорина, к. филос. н., доц.

Статья посвящена проблемам развития современного художественно-публицистического жанра – очерка. Проанализированы достижения и ошибки,

допущенные студентами-журналистами старших курсов при написании очерков.

Ключевые слова: очерк, журналистика, мораль, читатель, общество, фотография.

An artistically-journalistic essay in creative bachelor's theses of students

Aleksandra Zorina,

Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv,
36/1, Melnykova St., Kyiv, 04119, Ukraine, e-mail: journ@univ.kiev.ua

The article is sanctified to the problems of development of group of modern artistically-journalistic essay.

The currency of the topic is stipulated by the problems of the students' creative realization of the Institute of Journalism at Taras Shevchenko National University of Kyiv, who being students in higher training must write and defend a creative work, where an artistically-journalistic essay is the background.

The purpose is to highlight, separation and analysis of typical mistakes made by senior students during writing bachelor's theses and proposals as for improvement of this process in future.

An artistically-journalistic essay in student's interpretation is a very interesting social phenomenon, whose nature and paradox lies in the fact that the new generation, interviewing the hero, try to understand an information, which is transmitted to him by the representatives of completely another generation.

The process of manner and style of writing essay training complicates one more factor: modern students almost lost the art of working with specialized literature, preferring the Internet. Most of students, while writing creative bachelor's theses, unconsciously imitate the methods of the French write O. Balzac. The heroes of their essays are good, wise, funny and talented personalities.

The practice of writing the creative qualification theses in the genre of the essay existed long before, but attraction of all students to write analogous works – is a recent prerogative. Especially, only few years ago, it was strongly recommended to choose professorship or famous graduates, who studied at Taras Shevchenko National University of Kyiv, heroes of their essays. It is a great honor and responsibility, including lecturer-researcher, who have to analyze the written essays, to prompt an optimal solution.

Key words: essay, journalism, moral, reader, society, photo.